

**Predstavljanje Drugog i Trećeg izvještaja o sprovođenju CERD-a,
05. februar 2014. godine, Ženeva**

Uvodno izlaganje

Poštovani gospodine predsjedavajući,
Vaše ekscelencije,
Dame i gospodo,

Dozvolite mi najprije da Vas u ime Vlade Crne Gore, naše delegacije i u svoje lično ime srdačno pozdravim, zahvalim na toploj dobrodošlici i poželim uspješan rad na II i III izvještaju Crne Gore o ostvarivanju Međunarodne konvencije o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije.

Ovaj Komitet je razmotrio Inicijalni izvještaj Crne Gore u martu, 2009. godine, nakon čega je donio završna razmatranja u odnosu na podnešeni Izvještaj. Shodno preporuci broj 27 iz zaključnih razmatranja, Komitet je zahtjevao od Crne Gore da, u roku od godinu dana od usvajanja završnih razmatranja, pruži informacije o preduzetim aktivnostima vezano za preporuke koje su sadržane u tačkama 9, 10 i 15, što je u predviđenom roku i učinjeno.

Drugi i Treći izvještaj Crne Gore o ostvarivanju međunarodne konvencije o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije izrađen je u skladu sa opštim smjernicama Ujedinjenih nacija za izradu ovakvih izvještaja, posebno apostrofirajući preporuke iz Završnih razmatranja Komiteta u odnosu na Inicijalni izvještaj. S obzirom da je Vlada Crne Gore usvojila izvještaj, na sjednici od 21. jula 2011. godine, Drugi i Treći izvještaj je pružio informacije i napredak ostvaren u sprovođenju Konvencije u periodu od 2007. do sredine 2011. godine. Takođe, Izvještaj je dao prikaz izazova i prilika za dalje unapređenje cjelokupnog sistema antidiskriminacije i zaštite i promocije ljudskih prava u Crnoj Gori.

Dame i gospodo,

Crna Gora je postigla vidan napredak u razvoju i izgradnji stabilnog normativnog i institucionalnog sistema za ostvarivanje, zaštitu i unapređenje ljudskih prava i sloboda. Proces izgradnje države nakon obnovljene nezavisnosti 21. maja 2006, podrazumijevao je sveobuhvatni program zakonodavnih reformi i razvijanja institucija koji je pratio proces približavanja zemlje evro-atlanskim integracijama. Kao rezultat i, između ostalog, potvrda ostvarenog napretka u uspostavljanju vladavine prava, poštovanju temeljnih prava i političkih kriterijuma za članstvo, Crna Gora je 29. juna 2012. otpočela pregovarački proces za punopravno članstvo u EU. Pregovarački proces će, kroz usaglašavanje pravne tekovine, primjenu normativnog okvira i redovan monitoring prakse poštovanja ljudskih prava i sloboda, voditi daljem napretku u primjeni

zahtijevanih standarda Evropske Unije i Ujedinjenih Nacija. Naročito treba istaći činjenicu da smo na samom početku pregovaračkog procesa otpočeli sa izazovima sadržanim u poglavljima 23. i 24. koja su otvorena u decembru prošle godine.

Takođe, od 1. januara 2013. godine počelo je članstvo Crne Gore u Savjetu za ljudska prava, što smatramo velikom časću, svjesni odgovornosti za doprinos unaprjeđenju poštovanja ljudskih prava u svijetu i kontinuirano poboljšanje stanja ljudskih prava na nacionalnom nivou. Istovremeno, izbor za članstvo je snažna potvrda povjerenja članica UN-a da će izabrana zemlja i njena vlada na najbolji način doprinositi ispunjavanju mandata Savjeta za ljudska prava na globalnom nivou. Mandat u Savjetu za ljudska prava podrazumijeva veliku odgovornost ne samo prema međunarodnoj zajednici i sopstvenoj naciji, već i prema žrtvama kršenja i zloupotreba ljudskih prava i na nacionalnom i međunarodnom planu.

Uvažene dame i gospodo,

Ljudska prava i slobode u Crnoj Gori garantovani su Ustavom Crne Gore, brojnim potvrđenim međunarodnim ugovorima, kao i nacionalnim propisima koji su na snazi u Crnoj Gori. Ustav Crne Gore štiti osnovna načela ljudskih prava i sloboda, garantuje zaštitu političkih, ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, te garantuje i zaštitu seta posebnih manjinskih prava.

U periodu od prethodnog izvještavanja, Crna Gora je ostvarila veliki napredak u jačanju sistema demokratije i vladavine prava i unapređenja standarda u svim oblastima. Značajan napredak postignut je posebno u jačanju nezavisnosti i efikasnosti pravosuđa, pristupa pravdi, trajanju sudskih postupaka, saradnji sa NVO i međunarodnim subjektima. U proteklom periodu značajan napredak ostvaren je u smanjenju zaostatka sudskih predmeta, kao i preduzimanju niza mjera definisanih Strategijom i Akcionim planiom reforme pravosuđa. Unaprijeđena je saradnja sa međunarodnim subjektima, posebno sa Evropskim sudom za ljudska prava, kroz saradnju i interaktivni dijalog nacionalnih sudija sa sudijama pomenutog suda.

U cilju unapređenja pristupa pravdi, uspostavljen je portal svih sudova. Sudske odluke su dostupne javnosti na internet stranici, kao i odluke Evropskog suda za ljudska prava protiv Crne Gore, publikacije i karakteristične odluke Suda u Strazburu.

U cilju približavanja građanima rada pravosudnih organa, uspostavljen je sistem besplatne pravne pomoći, zatim su formirane službe za podršku svjedocima/oštećenima, izrađeni su brojni informatori i vodiči za učesnike u postupku. Pored toga, organizuju se dani Otvorenih vrata (za studente, NVO i ambasade).

Takođe, u julu mjesecu 2013. godine Skupština Crne Gore je usvojila i Amandmane na Ustav, koji su se odnosili na sastav Sudskog savjeta, izbor predsjednika Vrhovnog suda, razloge za razrješenje sudija i državnih tužilaca, te sastav i način izbora sudija Ustavnog suda. U skladu sa Amandmanima na Ustav Crne Gore i Ustavnim zakonom za

sprovedenje Amandmana na Ustav usvojeni su zakoni o izmjenama i dopunama Zakona o Sudskom savjetu Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore, kao i Zakona o sudovima i Zakona o Državnom tužilaštvu.

U posljednjem periodu Krivični zakonik Crne Gore pretrpio je tri izmjene i dopune i to: 2010. , 2011. i 2013. godine. Posljednjim izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika uvedena je obavezna otežavajuća okolnost za krivična djela učinjena iz mržnje. Ovim je pojačana krivičnopravna zaštita u odnosu na pojedine posebno ranjive društvene grupe čiji su pripadnici žrtve različitih krivičnih djela koja se vrše iz mržnje zbog te pripadnosti. Takođe, izvršena je dopuna krivičnog djela povrede ravnopravnosti (član 159) proširivanjem na još dva osnova za diskriminaciju. Kod krivičnog djela rasna i druga diskriminacija (član 443) preciziran je oblik ovog djela iz stava 3, a uveden je i teži oblik u slučaju da se djelo vrši zloupotrebom položaja ili ako je došlo do nereda ili nasilja.

Najkrupniji korak u obezbjeđenju sistemskih uslova za borbu protiv diskriminacije u Crnoj Gori je učinjen donošenjem Zakona o zabrani diskriminacije (2010), te novog Zakona o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda (2011).

Planom implementacije Zakona o zabrani diskriminacije, koji je urađen u saradnji sa OEBS-m, ubrzo nakon usvajanja Zakona, utvrđen je i Plan edukacije i Plan medijske promocije antidiskriminatornog ponašanja. Edukacija i promocija obuhvataju, prije svega, marginalizovane i najranjivije društvene grupe. Naime, svake godine, realizuju su ciklusi seminara/radionica iz oblasti pružanja zaštite od diskriminacije za državne službenike, nosioce pravosudnih funkcija i zaposlene u drugim nezavisnim organima i organizacijama, te organizacijama lokalne samouprave i svima koji dolaze u kontakt sa slučajevima diskriminacije.

Tokom 2011. godine sprovedena je sveobuhvatna medijska kampanja sa ciljem promocije antidiskriminacije i zaštite najranjivijih grupa. Drugi ciklus široke i sveobuhvatne medijske kampanje nastavljen je krajem prošle godine i ova aktivnost je u toku realizacije. Medijska kampanja se sastoji od novinskih oglasa, mreže bilborda i city-light-ova, emitovanja televizijskih spotova, radio-džinglova, te organizacije okruglih stolova.

Vema važnim smatramo formiranje i rad Savjeta za zaštitu od diskriminacije, kojim rukovodi Predsjednik Vlade, a članovi su resorni ministri za ljudska i manjinska prava, pravde, rada i socijalnog staranja, prosvjete i zdravlja, te predstavnici istaknutih nevladine organizacije koje su prepoznate po svojoj posvećenosti zaštiti ljudskih prava i sloboda. Osnovni zadatak Savjeta za zaštitu od diskriminacije je praćenje i koordiniranje aktivnostima svih organa državne uprave i drugih nadležnih institucija u primjeni zakonom propisanih mehanizama za zaštitu od svih oblika diskriminacije. U svom dosadašnjem radu ovaj Savjet se pokazao kao značajno tijelo u borbi protiv diskriminacije i dosljednom sprovođenju antidiskriminacionih politika.

Kako bi smo pratili kretanja unutar crnogorskog društva i testirali da li naše aktivnosti idu u željenom smjeru, 2011. i 2013. godine su sprovedena dva velika i sveobuhvatna

istraživanja, koje su sprovele renomirane istraživačke agencije. Ono što raduje jeste činjenica da, upoređujući rezultate istraživanja iz 2011. i 2013. godine, aktivnosti Crne Gore na suzbijanju svih oblika diskriminacije i promociji ljudskih prava i sloboda, naročito posebno osjetljivih grupa, daju pozitivne efekte i rezultate, odnosno diskriminacija i etnička distanca su u generalnom vidnom smanjenju.

Kvalitetan sistem zaštite ljudskih prava i sloboda podrazumijeva postojanje efikasnih mehanizama za kontrolu poštovanja zakona i standarda demokratskog društva i od strane organa koji vrše javna ovlašćenja. Zakonom o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore uređeni su nadležnost, ovlašćenja, način rada i postupanje Zaštitnika. Posebno ću napomenuti činjenicu da je novim zakonom Zaštitnik ustanovljen kao nacionalni mehanizam za zaštitu lica lišenih slobode od mučenja i drugih oblika surovog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja – Nacionalni preventivni mehanizam i Nacionalni mehanizam za prevenciju i zaštitu od diskriminacije.

Borba protiv diskriminacije je kontinuirana aktivnost, tako da, iako zakoni o zabrani diskriminacije i Ombudsmanu nisu prepreka efikasnoj zaštiti od diskriminacije i u sadašnjem obliku, prošle godine smo predložili Skupštini njihove izmjene i dopune. Kao glavni problem u Zakonu o zabrani diskriminacije koji je identifikovala Evropska Komisija jeste postojeći koncept direktne i indirektno diskriminacije. Uvedeni su novi, posebni oblici diskriminacije: uznemiravanje, seksualno uznemiravanje i rasna diskriminacija. Uvođenjem novog člana kojim se ističe rasna diskriminacija kao poseban oblik diskriminacije uvažena je Opšta preporuka br.7 Evropske Komisije za borbu protiv rasizma i netolerancije (ECRI). Pojačane su i specificirane kaznene odredbe za počinjenu diskriminaciju, dodatno su precizirane nadležnosti Zaštitnika kao institucionalnog mehanizma za zaštitu od diskriminacije, a značajna novina je i da provjera postojanja diskriminacije može biti osnov za podnošenje tužbe za zaštitu od diskriminacije.

Izmjenama i dopunama Zakona o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore takođe je značajno unaprijeđen tekst ovog zakona. Član Zakona kojim se reguliše postupak imenovanja, proširen je stavovima koji obezbjeđuju transparentniji postupak izbora kandidata za Zaštitnika od strane Predsjednika države. Uvedena je i obaveza prijema Zaštitnika na njegov zahtjev, bez odlaganja i ta obaveza proširena je na sve starješine organa sa kojima će, od sada, Zaštitnik imati mogućnost direktnog sastajanja. Proširena su ovlašćenja u vršenju poslova prevencije i zaštite od torture i drugih oblika surovog ili ponižavajućeg kažnjavanja i postupanja, te ojačana finansijska nezavisnost.

U toku 2012. i 2013. godine veoma aktuelno pitanje i pažnja crnogorskog društva bila je usmjerena prema LGBT populaciji. Želim da napomenem da je kroz organizaciju značajnih domaćih i međunarodnih konferencija, uspostavljanje regionalne saradnje usmjerene na borbu protiv diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije, štampu i distribuciju velikog broja edukativnog materijala, televizijskih emisija i drugim aktivnostima značajno unaprijeđen položaj ove zajednice koja je postala vidljiva u našem društvu. Vlada je, kao svoj sistematski pristup u poboljšanju položaja LGBT populacije, u maju 2013. godine usvojila Strategiju za unapređenje kvaliteta života LGBT populacije 2013-2017, koja se kontinuirano sprovodi. Takođe, tokom 2013. godine veoma uspješno

su održane prve Parade ponosa, jedna u Budvi u julu i druga u Podgorici u oktobru mjesecu. U organizaciji i obezbjeđivanju učesnika ovih događaja država je pokazala demokratski kapacitet kao i odlučnost da građanima omogući poštovanje slobode okupljanja i izražavanja.

Kada je u pitanju ostvarivanje rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori i obezbjeđivanje jednakih šansi i mogućnosti za žene i muškarce u svim oblastima društvenog života može se reći da su učinjeni značajni naponi u proteklom periodu na uspostavljanju zakonodavnog okvira, kao i na edukativnim i medijskim aktivnostima u cilju postizanja de facto rodne ravnopravnosti. Posebna pažnja je usmjerena na povećanju učešća žena u politici, ekonomskom osnaživanju žena i podsticanju preduzetništva, kao i mjerama na suzbijanju nasilja nad ženama. U saradnji relevantnih državnih institucija i nevladinog sektora izrađen je i usvojen novi Plan aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2013-2017, koji predviđa devet oblasti u kojima treba usmjeriti buduće aktivnosti u cilju punog ostvarenja ženskih ljudskih prava i postizanja rodne ravnopravnosti.

Nastavljena je i unaprijeđena saradnja sa lokalnim samoupravama na implementaciji principa rodne ravnopravnosti u politike i prakse na lokalnom nivou. Nadalje, kada je u pitanju unaprijeđenje položaja Romkinja i Egipćanki, po prvi put su specifične potrebe ove populacije integrisane u Strategiju za unaprijeđenje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2012-2016, kroz posebno poglavlje koje se odnosi na suzbijanje nasilja nad ženama. U tom smislu, sprovedene su aktivnosti koje se tiču podizanja svijesti i razbijanja stereotipa u odnosu na rane i prisilne brakove kod Romkinja i Egipćanki. Međutim, i dalje treba raditi na efikasnijoj primjeni zakonodavstva iz ove oblasti, naročito kada je u pitanju povećanje učešća žena na rukovodećim mjestima i suzbijanje nasilja nad ženama.

U skladu sa odredbama UN Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, u prethodnom periodu unaprijeđen je normativni, institucionalni i strateški okvir u oblasti ostvarivanja i zaštite prava osoba s invaliditetom. Usvojeni su novi, dopunjeni i izmijenjeni zakoni o: profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom; zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom; povlastici na putovanje lica sa invaliditetom; kretanju osobe sa invaliditetom uz pomoć psa pomagača; zapošljavanju i ostvarivanju prava iz osiguranja od nezaposlenosti; i vaspitanju i obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama.

U cilju praćenja implementacije novih zakonskih okvira i unapređenja institucionalnog sistema, formiran je Savjet za brigu o licima s invaliditetom, u kojem učestvuju predstavnici Vlade, NVO koje se bave ovom oblašću i osobe sa invaliditetom. Teče primjena Strategije za integraciju osoba sa invaliditetom (2008-2016) na osnovu definisanog Akcionog plana koji mobilise sve resurse u državi aktivno u ovoj oblasti. U procesu praćenja implementacije strateškog dokumenta i akcionih planova aktivno učestvuju i osobe sa invaliditetom, čime se obezbjeđuje njihovu puno učešće monitoringu i evaluaciji postignutih rezultata. Na osnovu analize realizacije mjera Strategije sprovedene u periodu 2008-2013. godina donešena je Strategija inkluzivnog obrazovanja (2014-2018) usmjerena na rani razvoj, psihosocijalnu podršku; pristup i kontinuitet obrazovanja; podršku na svim nivoima učenja; profesionalno osposobljavanje i usavršavanje kadra; praćenje i evaluacije obrazovnih i razvojnih postignuća dece. Jedan

od najvećih izazova u oblasti ostvarivanja prava lica sa invaliditetom je arhitektonska pristupačnost javnih i objekata u opštoj upotrebi, na čemu se intenzivno radi.

Dame i gospodo,

Ustavom Crne Gore, Zakonom o manjinskim pravima i slobodama i drugim zakonskim aktima, kao i prihvaćenim međunarodnim dokumentima, stvoren je normativni okvir koji omogućava dalje unapređenje dobrih međunacionalnih odnosa u Crnoj Gori i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Usvojena strateška dokumenta su čvrst garant opredijeljenosti Vlade Crne Gore da pitanjima zaštite i unapređenja prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica prilazi s punom pažnjom i posvećenošću. Jačanjem postojećih institucija, kao i novim institucijama daje se novi zamah u ostvarivanju ovih posebnih prava. Nove institucije, zaživjele u našem društvenom ambijentu u prethodnom periodu, kakve su Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina i manjinski savjeti, dale su puni doprinos ostvarivanju manjinskih prava, očuvanju ukupnog nacionalnog identiteta manjinskih zajednica, kao i razvoju građanske Crne Gore. Tokom 2013. godine Ministarstvo je donijelo podzakonska akta i sprovelo veoma zahtjevnu proceduru izbora novih sastava manjinskih savjeta.

Svakako da je izazov našeg tekućeg i budućeg rada dosljedno sprovođenje ustavnih i zakonskih garancija na autentičnu zastupljenost u Skupštini Crne Gore i skupštinama jedinica lokalne samouprave u kojima manjine čine značajan dio stanovništva, te srazmjernu zastupljenost manjina u organima državne uprave, lokalne samouprave i javnih službi. Skupština Crne Gore je 08. septembra 2011. godine donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izboru odbornika i poslanika, koji sadrži principe afirmativne akcije za manjine, po preporukama Venecijanske komisije.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u toku 2011. godine, u saradnji sa Upravom za kadrove, izradilo Informaciju o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave. Takođe, tokom 2013. godine izrađena je Informacija o zastupljenosti manjina u institucijama i ustanovama prosvjete, zdravstva i socijalne i dječije zaštite. Dobijeni su podaci o nacionalnoj, polnoj, starosnoj, obrazovnoj idr. strukturi za oko 28.000 zapošljenih. S obzirom da je Ministarstvo i u ranijem periodu radilo slična istraživanja, uočljiv je porast broja pripadnika manjina u javnim službama, prvenstveno zahvaljujući zakonskim obavezama starješina organa da prilikom zasnivanja radnog odnosa vode računa o nacionalnoj strukturi zaposlenih.

U proteklom periodu posebna pažnja je posvećivana socijalnom uključenju romske i egipćanske populacije u crnogorsko društvo. Vlada Crne Gore, na sjednici od 05. aprila 2012. godine, usvojila je Strategiju za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2012-2016. Strateški cilj koji se postavlja ovim dokumentom definisan je kao poboljšanje i unaprijeđenje položaja Roma i Egipćana u crnogorskom društvu, što treba da dovede do smanjenja razlika koje sada postoje između njihovog položaja i položaja

ostalog stanovništva. Strategijom su definisane najznačajnije oblasti njene primjene, a u cilju praćenja realizacije aktivnosti, formirana je Komisija za praćenje sprovođenja Strategije.

Sprovodeći mjere zacrtane strateškim dokumentima, Crna Gora je učinila kvalitetne i vidne pomake na planu poboljšanja života Roma i Egipćana u oblastima obrazovanja, zapošljavanja, zdravstvene i socijalne zaštite, kulture i informisanja, stanovanja itd. Najznačajnije aktivnosti su se odnosile na regulaciju pravnog statusa pripadnika ove zajednice, podrška za rani razvoj i učenje, desegregaciju područnog odjeljenja OŠ “Božidar Vuković Podgoričanin” na Koniku, obezbjeđivanje besplatnih udžbenika, stipendiranje svih srednjoškolaca i studenata, pomoć u nastavi kroz uključivanje asistenata, obrazovanje odraslih Roma kroz programe obrazovanja i osposobljavanja za različite vrste zanimanja, prije svega za sticanje prve kvalifikacije, zapošljavanje Roma, pogotovu kroz javne radove i sezonske poslove, pružanje adekvatne zdravstvene i socijalne zaštite, podizanje nivoa informisanja, kampanju protiv maloljetničkih i prisilnih brakova, itd.

Crna Gora od juna 2013. godine predsjedava „Dekadom uključenja Roma 2005-2015“. Naša namjera je da i kroz ovu inicijativu pokažemo posvećenost na unapređenju položaja Roma, ali i da iskoristimo naše predsjedavanje otvarajući još neka od značajnih pitanja vezana za integraciju Roma. Takođe, kroz partnerstvo sa vladama i nevladinim organizacijama država članica Dekade i međunarodnim organizacijama uključenim u ovaj proces želimo razmijeniti iskustva i dobre prakse i time složena pitanja socijalne integracije rješavati na univerzalan način.

Sistem obrazovanja i vaspitanja usmjeren je na razvijanje demokratskih vrijednosti i stvaranje okruženja bez socijalne isključenosti ili drugih oblika diskriminatornog postupanja. Crna Gora je u procesu Evropskih intregacija privremeno zatvorila poglavlje 26 “Obrazovanje i kultura”, što čini priznanje dosadašnjim naporima i daje pravce razvoja sistema i u daljem procesu priključivanja Evropskoj uniji. Posebna pažnja u obrazovnom sistemu se poklanja inkluzivnom obrazovanju, obrazovanju manjina i Roma.

Kada su u pitanju posljedice ratnih dešavanja i nestabilnosti u regionu koje su se dešavale od početka devedesetih godina, jedan od najvećih izazova sa kojima se Crna Gora još uvijek suočava je pitanje trajnog rješavanja položaja raseljenih i interno raseljenih lica sa prostora bivše Jugoslavije. Vlada je opredijeljena da pitanje ovih lica rješava u skladu sa najvišim standardima Ujedinjenih nacija i Evropske unije. Ovo pitanje rješava se kako kroz izradu kvalitetnog pravnog okvira i jačanja institucija, tako i kroz regionalni pristup koji uključuje i saradnju sa zemljama porijekla raseljenih lica i internom raseljena lica. Svjesni složenosti ovog pitanja, Vlada Crne Gore je u julu 2011 donijela Strategiju za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih u Crnoj Gori (2011-2015), a u septembru 2011. godine formirala Koordinacioni odbor za praćenje implementacije Strategije.

Opšti cilj Strategije je rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica na trajan i održiv način u sadrdnji sa međjunarodnom zajednicom i u skladu sa međjunarodnim

standardima. Poštujući lični izbor raseljenih lica, Strategijom su definisana dva moguća rješenja ovog pitanja- lokalna integracija i dobrovoljni povratak a akcionim planom predviđeni su ciljevi i aktivnosti za njihovu realizaciju.

Pravni status raseljenih i interno raseljenih lica, kao važan segment Strategije, predstavlja osnovu za ostvarivanje ostalih prava ovih lica. Neophodni koraci na ovom planu se realizuju u kontinuitetu. Donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o strancima koji je stupio na snagu 07. novembra 2009. godine, stvorene su pretpostavke za trajno rješavanje statusa ovih lica kroz odobravanje prava na stalno nastanjenje ili privremeni boravak. Rok za podnošenje zahtjeva utvrđen ovim zakonom bio je dvije godine od dana stupanja na snagu tj. do 07. novembra 2011. godine, koji je nakon isteka produžen tri puta, odnosno rok je 31. decembar 2014. godine.

Bitno je istaći da je Uredbom o načinu ostvarivanja prava raseljenih lica iz bivših jugoslovenskih republika i interno raseljenih lica sa Kosova koja borave u Crnoj Gori propisano da ova lica, do sticanja statusa stranaca sa stalnim nastanjenjem, u skladu sa Zakonom o strancima, ostvaruju prava kao i crnogorski državljani u oblasti rada i zapošljavanja ukoliko nije posebnim zakonom kao uslov predviđeno crnogorsko državljanstvo, obrazovanja, socijalne i dječje zaštite, zdravstvene zaštite i osiguranja, kao i penzijskog i invalidskog osiguranja.

Crna Gora je, zajedno sa Srbijom, Hrvatskom i BiH dio Sarajevskog procesa koji ima za cilj postizanje trajnih rješenja za izbjeglice i raseljena lica u regionu. Ovaj proces je podržan od strane UNHCR-a, OEBS-a, Razvojne banke Savjeta Evrope, Vlade SAD-a i međunarodnih donatora. Kroz Nacionalni stambeni program za Crnu Goru, predviđeno je obezbjedjenje sredstava za rješavanje stambenog pitanja za 6.063 lica (1.177 domaćinstava) koja spadaju u najranjivije kategorije (to su, prije svega, lica smještena u neformalnim kolektivnim centrima i ugrožena lica u privatnom smještaju, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik). Vremenski okvir za implementaciju projekata je do kraja 2016. godine. Nacionalni stambeni projekat će doprinijeti zatvaranju kampa Konik (najveći kolektivni kamp za raseljena lica u Crnoj Gori) i ostalih kolektivnih centara za smještaj raseljenih i interno raseljenih lica.

Zaštita porodice jedan je od naših ključnih prioriteta. Ovu oblast karakteriše osnaživanje zakonodavnog okvira usvajanjem posebnog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici koji je stupio na snagu 2010. godine, kojim je propisano pet zaštitnih mjera za žrtve nasilja u porodici: udaljenje iz stana, zabrana prilaženja žrtvi, zabrana uznemiravanja i uhođenja, obavezno liječenje od zavisnosti i obavezan psihosocijalni tretman. Predviđeno je i načelo hitnosti u postupcima koji se odnose na zaštitu od nasilja. Uvedena je i obaveza prijavljivanja nasilja od strane državnih organa, drugih organa, zdravstvene, obrazovne i drugih ustanova. Krivični zakonik inkriminiše krivična djela protiv braka i porodice, među kojima krivično djelo nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici i krivično djelo zapuštanje i zlostavljanje maloljetnih lica. Mjere propisane kroz ova dva zakona predstavljaju sveobuhvatan normativni okvir za zaštitu u ovoj oblasti.

Takođe, usvajanjem Strategije o zaštiti od nasilja u porodici 2011. godine Vlada Crne Gore je pokazala svoju odlučnost da unaprijedi zaštitu od nasilja u porodici kroz pružanje podrške svim institucionalnim i vaninstitucionalnim subjektima koji učestvuju u prevenciji i sprječavanju nasilja u porodici.

Još 2011. godine je usvojen Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći, a njegova primjena je počela u januaru 2012. godine. Zakonom su decidno pobrojana lica koja imaju pravo na besplatnu pravnu pomoć, kao i da se ostvarivanje i korišćenje prava na besplatnu pravnu pomoć mora obezbijediti bez neposredne ili posredne diskriminacije po osnovu etničkog porijekla, rase, boje kože, jezika, vjerskog ili političkog uvjerenja, rodne pripadnosti, seksualnog opredjeljenja, zdravstvenog stanja, invalidnosti ili nekog drugog ličnog svojstva. U skladu sa obavezama utvrđenim Planom implementacije ovog zakona koji je usvojila Vlada 2011. godine, donijeti su neophodni podzakonski akti i otpočele su sa radom službe za besplatnu pravnu pomoć u 15 osnovnih sudova.

Dame i gospodo,

Jedna od oblasti prema kojima se u kontekstu poštovanja ljudskih prava i sloboda moramo odnositi s posebnom pažnjom je oblasti zaštite prava lica lišenih slobode. Sa zadovoljstvom mogu istaći da je u posljednjih nekoliko godina sistem izvršenja krivičnih sankcija naše države umnogome osnažen i da je takav trend, uz permanentu podršku Vlade uz učešće civilnog sektora, nastavljen i praćen rezultatima. U cilju daljeg približavanja Crne Gore evropskim standardima, Ministarstvo pravde započelo je novu politiku u sistemu izvršenja krivičnih sankcija u Crnoj Gori, čije su osnovne karakteristike: unapređivanje zakonodavnog okvira, promovisanje alternativnih sankcija, smanjenje zatvorske populacije i poboljšanje uslova u zatvorima.

Statistika u oblasti izvršenja krivičnih sankcija govori u prilog tome da je u Evropi prisutan generalni trend rasta zatvorske populacije, a naglašena je i potreba poštovanja principa da je kazna zatvora poslednje sredstvo i da je potrebno promovisati krivične sankcije koje su alternative kazni zatvora uz učešće svih relevantnih subjekata, kao i da kvalitet saradnje zatvorskih i probacionih službi u velikoj mjeri može doprinijeti kvalitetnijoj resocijalizaciji osuđenih lica.

Usvajanjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izvršenju krivičnih sankcija u junu 2011. godine uspostavljena je posebna organizaciona jedinica – Odsjek za uslovnu slobodu, u okviru Sektora za izvršenje krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde. Jačanjem trenda izricanja alternativnih sankcija i smanjenja izricanja zatvorskih kazni smanjiće se broj lica lišenih slobode, a time poboljšati zatvorski uslovi.

Jedna od mjera koje će doprinijeti smanjenju prenatrpanosti u zatvorima su kapitalne investicije u ovom sektoru, kroz ulaganje u izgradnju objekata – zatvora za duge kazne i zatvorske bolnice u Spužu kao i zatvora u Bijelom Polju.

Neizostavan element sistema poštovanja ljudskih prava i sloboda koji se posebno štiti u Crnoj Gori je sloboda mišljenja i izražavanja, pravo na informisanje i sloboda medija. Zakon o elektronskim medijima koji je donijet 2010.godine u najvećoj mogućoj mjeri je usklađen sa Direktivom o audiovizuelnim medijskim uslugama, krovnim dokumentom za regulisanje pružanja AVM usluga čime je zaokružen regulatorni okvir u oblasti medija u Crnoj Gori. U skladu sa ovim Zakonom formirana je Agencija za elektronske medije kao nezavisan regulatorni ogran u oblasti medija kojem se garantuje politička, finansijska i institucionalna nezavisnost.

Sa druge strane, u kontekstu samoregulatornog okvira, medijske kuće i medijska udruženja su tokom 2012. godine formirala tri samoregulatorna tijela u oblasti medija: Medijski savjet za samoregulaciju kojem je pristupilo 19 medija, Savjet za štampu kojem su pristupila 3 medija i Samoregulatorni savjet za lokalnu i periodičnu štampu kojem je pristupilo 11 medija. Formiranjem samoregulatornih tijela jača se princip samoregulacije, sloboda i nezavisnost medija kao i praćenje primjene profesionalnih i etičkih standarda u crnogorskom novinarstvu.

Crna Gora je pristupila Konvenciji Savjeta Evrope o pristupu službenim dokumentima, a od 1. februara 2013. godine počeo je sa primjenom novi Zakon o slobodnom pristupu informacijama kojim su definisane brojne novine.

U prethodnom periodu u oblasti slobode izražavanja realizovane su aktivnosti koje su u značajnijoj mjeri doprinjele stvaranju povoljnijeg ambijenta za ostvarivanje ovog prava. Izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika u junu 2011. godine izbrisana su krivična djela uvreda i kleveta. Satisfakcija za ova djela sada se ostvaruje isključivo u građanskom postupku.

Vjerska pitanja i prava vjerskih zajednica u Crnoj Gori su nedvosmisleno utvrđena već u Ustavu kojim se jemči pravo na slobodu misli, savjesti i vjeroispovjesti kao i pravo na promjenu vjere ili uvjerenja i slobodu da sam ili u zajednici sa drugima, javno ili privatno, ispoljava vjeru ili uvjerenje molitvom, propovjedima, običajima ili obredom. Vjerske zajednice su odvojene od države, ali im država garantuje ravnopravnost i slobodu u vršenju obreda i vjerskih poslova. U fazi izrade smo i novog Zakona o slobodi vjeroispovjesti kojim će se definisati odnos države prema vjerskim zajednicama, kao i njihov pravni položaj u sekularnom crnogorskom društvu.

Iskoristiću ovu priliku da istaknem da sveobuhvatna reforma uz učešće građana, civilnog sektora i medija daje rezultate među kojima je usvajanje od strane Evropske komisije Izvještaja o napretku Crne Gore u sprovođenju reformi neophodnih za otpočinjanje pregovora o članstvu u Evropskoj Uniji. Jedna od najvrednijih praksi svih subjekata u Crnoj Gori je uključenost civilnog sektora u sve aktivnosti na polju unapređenja standarda u svim oblastima. Saradnja sa civilnim sektorom regulisana je Uredbom o načinu i postupku ostvarivanja saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija. Sve institucije u Crnoj Gori, pored zakonske obaveze da međusobno saraduju, svoje odnose i saradnju konkretizuju i potpisivanjem memoranduma o saradnji, u cilju jačanja efikasnosti i mehanizama razmjene informacija. Takođe, saradnja se ostvaruje sa brojnim

međunarodnim organizacijama i drugim subjektima koji u Crnoj Gori i šire djeluju u oblasti zaštite ljudskih prava i sloboda.

Posebno želim istaći da se službenici svih institucija koje vrše javna ovlašćenja, posebno službenici Uprave policije, zdravstva, pravosuđa, Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija i drugih službi koje rade sa ranjivim kategorijama, u svojim programima obuke i kontinuirane edukacije redovno edukuju o sistemu poštovanja i zaštite međunarodnih i nacionalnih standarda za zaštitu ovih prava i sloboda, te praksi Evropskog suda pravde.

Uvaženi predsjedavajući, dame i gospodo,

Strateško je opredjeljenje Crne Gore da kontinuirano unapređuje vladavinu prava, pravni poredak i sistem zaštite prava i sloboda svojih građana, u cilju daljeg unapređenja i razvoja ove mlade i moderne države i približavanja kriterijumima neophodnim za punopravno članstvo u evro-atlanskim integracijama. Na našem putu prepunom izazova, ostvarujući brojne obaveze u normativnom i institucionalnom smislu napravljen je veliki korak u ostvarivanju ljudskih, građanskih, političkih, ekonomskih, socijalnih, kulturnih i drugih prava u Crnoj Gori.

U svom uvodnom izlaganju pružio sam krajnje sažet prikaz sistema za unapređenje i očuvanje sistema zaštite ljudskih prava u Crnoj Gori. Ovaj kompleksan sistem i sva pitanja vezana za isti zahtijevaju mnogo duži vremenski period. Želio bih da dodam da je u prethodnom periodu Crna Gora bila posvećena sprovođenju preporuka iz Prvog ciklusa izvještavanja, i iskoristiću ovu priliku da se zahvalim svim državama koje su svojim preporukama doprinijele da u odnosu na prethodni ciklus izvještavanja mehanizmi zaštite ljudskih prava u Crnoj Gori budu još razvijeniji a naši rezultati brojniji.

Zahvaljujem Vam se i na Vašoj posvećenosti razmatranju Izvještaja o sprovođenju Konvencije o zabrani svih oblika rasne diskriminacije u Crnoj Gori i izražavam nadu da ćete u interaktivnoj diskusiji danas biti u prilici da realno sagledate sistem anti-diskriminacije i zaštite ljudskih prava u Crnoj Gori. Delegacija Crne Gore će u tom cilju dati svoj maksimalan doprinos kroz odgovore na vaša pitanja.

Zahvaljujem se na pažnji.